

1. týden

Berger, P.L. *Pozvání do sociologie* (kapitoly 4. „Člověk ve společnosti“ a 5. „Společnost v člověku“).

Při četbě textu se soustřeďte na následující klíčová témata a pojmy:

Člověk ve společnosti

- samozřejmost světa, ve kterém žijeme
- povaha a mechanismy sociální kontroly
- integrace jako donucení vs. integrace jako touha po uznání
- umíst'ování na sociální mapě a sociální stratifikace: sociální distribuce moci a hierarchické vnímání společnosti
- donucující realita tradice: život ve světě předků
- instituce jako sociální instinkt (Gehlen) a otázka zvěcnění

Společnost v člověku

- aktér vs. objektivní realita: otázka determinismu a svobody lidského jednání
- role jako instituce (srovnejte s popisem role v předchozí kapitole)
- role a utváření identity: „hraní“ rolí a „stávání se“ někým
- identita a sociální uznání: sociální mechanismy udržování identity
- proměny rolových kontextů a identit: problémy s přechody mezi různými identitami
- ospravedlňování výkonu rolí: ideologie jako vír
  - koncept referenčních skupin jako pojítka mezi teorií rolí a sociologií vědění:
příslušnost (vztah) ke skupině a kognitivní nároky

kontrolní otázky

1. S použitím metafory „sociální mapy“ obecně popište vztah mezi člověkem a společností. Jakým způsobem je člověk integrován do společnosti a jakou úlohu hraje v tomto procesu integrace koncept (sociálního) vědění?

6. V jakém smyslu je proces institucionalizace (rolí) zároveň procesem fetišizace sociálního světa a naturalizace našeho vědění o něm?

7. Jakou povahu mají legitimizace našeho sociálního jednání s ohledem na dilema přetvářka vs. upřímnost? Jak se v tomto ohledu projevuje morální neutralita sociologického pohledu?

2. týden

Berger, P.L. a Luckmann, T. *Sociální konstrukce reality* s. 56-127. (71 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

-habitualizace a institucionalizace: povaha objektivit světa institucí, instituce a sociální kontrola, institucionální logika a legitimizace

-sedimentace a tradice: anonymizace zkušenosti

-sociální role jako instituce: reprezentace řádu, osvojování & distribuce vědění skrze výkon rolí

-vztah rozsahu institucionalizace a struktur relevance; institucionální segmentace a její sociální důsledky – otázka deinstitucionalizace

-dialektika vztahu mezi věděním a jeho sociálním základem – otázka zvěcnění

-symbolické světy a úrovně legitimizace; příklady pojmových aparátů udržujících symbolické světy a jejich vzájemný konflikt

-společenská organizace a udržování symbolických světů; konkurenční definice reality a způsoby uplatňování moci; pluralitní situace a její sociální podmínky; odborníci a intelektuálové

kontrolní otázky

Uved'te příklady legitimizací, jimiž se zdůvodňuje hodnota rodinného života a vzdělání – rozlišujte přitom mezi úrovní každodennosti a úrovní státní ideologie.

V jakém smyslu působí sociální svět na lidské jednání jako nezávislá realita?

V čem spočívá proces anonymizace zkušenosti a jak je tento proces vystižen v pojednání o sociálních rolích coby prostředku osvojování a distribuce sociální zásoby vědění?

3. týden

Berger, P.L. a Luckmann, T. *Sociální konstrukce reality* s. 128-177. (49 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

-primární a sekundární socializace; re-socializace a alternace (úprava minulosti)

-významní a zobecnějí druzí – jejich funkce v procesu socializace

-struktury věrohodnosti

-vztah socializace a sociální struktury: povaha sociální distribuce vědění, opoziční definice reality

-modernita a socializace: konfliktní definice reality a individualismus sociologická teorie identity: psychologie a identita

Kontrolní otázky

-V čem se liší primární a sekundární socializace s ohledem na roli významných a zobecněných druhých?

-Vysvětlete případ náboženské konverze jazykem re-socializace.

- Uveďte příklady konfliktních definic reality pokud jde o způsoby trávení volného času.

4. týden

Vypracování odborného eseje na základě předchozí četby zadané knihy *Sociální konstrukce reality*. Termín odevzdání (výhradně e-mailem): do 22. března 2004, 12.00 hod. Hodnocení eseje se studující doví prostřednictvím IS MU nejpozději 1. dubna 2004

Základní instrukce pro vypracování zadaného eseje: Jde o krátkou reprodukci argumentu Bergera a Luckmanna. Základní otázka zní: Jaké důsledky má specializace vědění a tím související vytváření skupiny univerzálních odborníků? Nečeká se tedy žádná kritická analýza textu nebo argumentu, ani ne celková recenze knihy!

Práce musí obsahovat následující pojmy:

Legitimizace

Univerzální odborníci

Institucionalizace

Konflikt

Definice reality

Studující má v eseji prokázat schopnost:

vystihnout na základě četby zadaného textu jádro klíčové teze

reprodukovat tuto tezi na krátkém prostoru

zasadit tuto tezi do kontextu celkové teorie sociální konstrukce reality

Kritéria hodnocení:

přesnost reprodukce zvoleného argumentu (maximálně 5 bodů)

respekt k významu klíčových pojmů jak je užívá autor (maximálně 5 bodů)

schopnost odlišit podstatné od nepodstatného (maximálně 5 bodů)

stylistickou úroveň reprodukce, jež je nezbytnou součástí přesného výkladu (maximálně 5 bodů)

(tj. celkem maximálně 20 bodů) Rozsah eseje je minimálně 800 a maximálně 1200 slov! Kratší nebo delší eseje budou hodnoceny jako nesplněný úkol.

Autorky a autoři esejů musí dbát na jeho náležitou formální úpravu (uvést své jméno, studijní kombinaci, akademický rok a název kursu).

Esej musí obsahovat citace z původního textu, jež považujete za klíčové pro dané téma! Tyto citace ale nesmí být příliš dlouhé (max. 150 slov celkem) a musí přesně zapadat do kontextu Vašeho vyprávění. Cituje se podle normy Sociologického časopisu! Termín odevzdání eseje je konečný a závazný. Na později odevzdané eseje nebude brán zřetel

5. týden

Bourdieu, P. *Teorie jednání* s. 9-40. (31 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

- Rozdíl mezi substancialistickým a vztahovým výkladem skutečnosti.
- Habitus jako praktický smysl a konstituce sociálního prostoru.
- Rozlišení teoretických sociálních tříd od sociálních tříd zmobilizovaných.
- Strategie reprodukce kapitálů a sociální hranice.

kontrolní otázky

Jazykem vztahové analýzy popište proces formování nižších, středních a vyšších tříd.

Jak se koncept habitu dotýká otázky racionality a reflexivity sociálního jednání?

Jaký je rozdíl mezi kulturním, sociálním a symbolickým kapitálem a jak reprodukce uvedených druhů kapitálu ovlivňuje proces formování sociální struktury?

6. týden

Bourdieu, P. *Teorie jednání*. s. 69-104. (35 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

Rekonstrukce geneze státu jako monopolu na legitimní užívání fyzického a symbolického násilí.

Proces koncentrace symbolického kapitálu legitimacy.

Konstrukce sociálních identit a legitimacy prostřednictvím rituálních aktů

kontrolní otázky

Jak autorita státu objektivizuje rodinnou existenci (příslušnost) moderního člověka?

Na příkladu formování národních jazyků vysvětlete vztah mezi vznikem moderních států a mocenskou konstrukcí přirozenosti.

Vysvětlete koncept pole moci ve vztahu k procesu formování a reprodukce státu.

7. týden

Bourdieu, P. *Teorie jednání*. s. 105-151. (46 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

-Směna darů a eufemistická forma jednání

-Zájem, *illusio* a kritika utilitarianizmu

-Symbolický kapitál, proces diferenciacie sociálních polí a strategie univerzalizace.

kontrolní otázky

Vysvětlete vztahy a rozdíly mezi pojmy *habitus*, *illusio* a *interesse* v koncepci Pierra Bourdieu.

Uved'te příklad proměny strategického užívání symbolického kapitálu mezi předmoderní (feudální) a moderní (buržoazní) společnostmi.

Uved'te alespoň tři příklady sociálního jednání, v jehož předpokladech a sdílených očekáváních je zakomponován zákaz kalkulace.

9. týden

Vypracování odborného eseje na základě předchozí četby zadané knihy Teorie jednání. Termín odevzdání (výhradně e-mailem): do 22. března 2004, 12.00 hod. Hodnocení eseje se studující doví prostřednictvím IS MU nejpozději 1. dubna 2004

Základní instrukce pro vypracování zadaného eseje: Jde o krátkou reprodukci argumentu Bourdieu. Základní otázka zní: Jak souvisí vznik státu se vznikem pole moci? Nečeká se tedy žádná kritická analýza textu nebo argumentu, ani ne celková recenze knihy!

Práce musí obsahovat následující pojmy:

- Modely geneze státu
- Druhy kapitálu
- Násilí
- Institucionalizace
- Legitimita

Studující má v eseji prokázat schopnost:

- vystihnout na základě četby zadaného textu jádro klíčové teze
- reprodukovat tuto tezi na krátkém prostoru
- zasadit tuto tezi do kontextu celkové teorie sociální konstrukce reality

Kritéria hodnocení:

- přesnost reprodukce zvoleného argumentu (maximálně 5 bodů)
- respekt k významu klíčových pojmů jak je užívá autor (maximálně 5 bodů)
- schopnost odlišit podstatné od nepodstatného (maximálně 5 bodů)
- stylistickou úroveň reprodukce, jež je nezbytnou součástí přesného výkladu (maximálně 5 bodů)

(tj. celkem maximálně 20 bodů) Rozsah eseje je minimálně 800 a maximálně 1200 slov! Kratší nebo delší eseje budou hodnoceny jako nesplněný úkol.

Autorky a autoři esejů musí dbát na jeho náležitou formální úpravu (uvést své jméno, studijní kombinaci, akademický rok a název kursu).

Esej musí obsahovat citace z původního textu, jež považujete za klíčové pro dané téma! Tyto citace ale nesmí být příliš dlouhé (max. 150 slov celkem) a musí přesně zapadat do

kontextu Vašeho vyprávění. Cituje se podle normy Sociologického časopisu! Termín odevzdání eseje je konečný a závazný. Na později odevzdané eseje nebude brán zřetel.

10. týden

Foucault, M. *Dohlížet a trestat*. s. 275-315. (40 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

- Dohled a analytické rozčlenění prostoru.
- Lepra a mor jako modely strategie moci.
- Panoptická modalita moci a konstituce disciplinární společnosti

kontrolní otázky

V jakém vztahu je rozšíření disciplinárních metod a ideologie *užitečnosti*? Jakou roli hrají v tomto vztahu moderní vědy?

Jaký vliv má panoptikální pozorování na výkon moci v moderní společnosti? Uveďte alespoň tři příklady panoptikální architektury v sociálním prostoru (z vlastní zkušenosti).

Vysvětlete rozdíl mezi disciplínou jako bloádou a disciplínou jako mechanismem.

11. týden

Giddens, A. *Důsledky modernity*. s. 11-101. (90 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

- Teorie dynamiky modernity: oddělení času a prostoru, vyvázání a reflexivita
- Institucionální dimenze modernity a jejich globalizace.
- Důvěra, abstraktní systémy a identita aktérů.

kontrolní otázky

Na příkladu byrokracie a politiky vysvětlete co znamená koncept reflexivní modernity.

V jakém vztahu se nacházejí čtyři dimenze globalizace podle Giddense?

Co je příčinou nahrazování tradice coby regulátora lidského jednání expertními systémy? Uveďte alespoň tři příklady produkce ontologického bezpečí skrze expertní systémy.

12. týden

Bell, D. *Kulturní rozpory kapitalismu* s. 57-100. (43 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

- Moderní hedonismus
- Proměny středních tříd
- Proměny protestantské etiky a ideologie puritanismu
- Ideologie osvobození

kontrolní otázky

Jak popisuje Bell proměnu moderní kultury ve vztahu k jejím legitimizačním funkcím?

Jaký byl podle Bella historický osud avantgardy coby nositelky opoziční kultury?

V jakém smyslu ideologie osvobození koliduje s pozdně kapitalistickým ekonomickým systémem?

13. týden

Habermas, J. *Problémy legitimacy v pozdním kapitalismu*. s. 97-119. (22 stran četby)

Při četbě textu se soustřed'te na následující klíčová témata a pojmy:

- Syndrom občanského privatismu
- Privatismus v rodině a v práci
- Vztah motivační struktur a systému (politického a ekonomického)
- Ambivalence a dysfunkce základních motivačních kategorií privatistické orientace (v kontextu předchozích otázek) (str. 104-117)

kontrolní otázky

V jakém smyslu produkuje univerzalistická morálka syndromy krize dospívání?

V jakém smyslu jsou privatistické orientace nosnou součástí kapitalistické „tradice“?

Jaké strukturální proměny fungování pozdně moderního kapitalismu oslabují legitimizační účinek rodinného a občanského privatismu?